

Vec C-711/22

**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora**

Dátum podania:

18. november 2022

Vnútroštátny súd:

Sąd Najwyższy

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

26. máj 2022

Navrhovateľka:

Advance Pharma sp. z o.o.

Odporkyňa:

Skarb Państwa – Główny Inspektor Farmaceutyczny

PRACOVNÝ DOKUMENT

Predmet sporu vo veci samej

Prípustnosť obnovy občianskoprávneho konania, ktoré sa skončilo vydaním právoplatného rozsudku, v nadväznosti na vydanie rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva – Účinná súdna ochrana –

Predmet a právny základ prejudiciálnej otázky

Výklad práva Únie, najmä článku 47 Charty základných práv, článku 19 ods. 1 a 2 Zmluvy o Európskej únii; článok 267 ZFEÚ

Prejudiciálna otázka

Je vzhľadom na článok 47 Charty základných práv v spojení s článkom 19 ods. 1 a 2 Zmluvy o Európskej únii opravný prostriedok, ktorý obsahujú právne poriadky niektorých členských štátov Únie, t. j. možnosť podať návrh na obnovu konania, ktoré sa skončilo vydaním právoplatného súdneho rozhodnutia, v nadväznosti na vydanie rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorým sa konštatuje porušenie noriem Dohovoru, podstatnou súčasťou práva na účinnú súdnu ochranu v občianskoprávných veciach, ak právny poriadok členského štátu stanovuje iný právny prostriedok na zabezpečenie súdnej ochrany práv účastníka konania, ktoré sa skončilo vydaním právoplatného rozsudku?

Uvedené ustanovenia práva Spoločenstva

Zmluva o Európskej únii: článok 19

Charta základných práv Európskej únie: článok 47

Uvedené ustanovenia vnútroštátneho práva

Ústava Poľskej republiky z 2. apríla 1997 (Dz. U. 1997, č. 78, položka 483): články 45 a 77

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (zákon zo 17. novembra 1964, Občiansky súdny poriadok) (konsolidované znenie: Dz. U. 2021, položka 1805): články 399, 400, 401, 401¹, 403, 404, 405, 406, 407, 408 a 410

Stručný opis skutkového stavu a konania

V rozsudku z 8. februára 2016 Sąd Okręgowy w Warszawie (Krajský súd Varšava) zamietol žalobu spoločnosti Advance Pharma sp. z o.o. (navrhovateľka) o priznanie nároku na zaplatenie sumy 37 242 220,00 PLN voči Štátnej pokladnici – Hlavnému inšpektorovi liekov Varšava (Skarb Państwa – Główny Inspektor Farmaceutycznego w Warszawie) ako náhrady škody. Navrhovateľka potom, čo napadla tento rozsudok odvolaním a Sąd Apelacyjny w Warszawie (Odvolací súd Varšava, Poľsko) toto odvolanie zamietol rozsudkom z 30. októbra 2017, následne podala na Sąd Najwyższy (Najvyšší súd, Poľsko) (ďalej len „NS“) kasačný opravný prostriedok, ktorý bol prijatý na prejednanie a ktorý Sąd Najwyższy (Najvyšší súd) následne zamietol rozsudkom z 25. marca 2019.

Advance Pharma sp. z o.o. následne podala sťažnosť na Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), v ktorej namietala, že Sąd Najwyższy (Najvyšší súd) vydal rozsudok z 25. marca 2019 za účasti osôb, ktoré nie sú nezávislými a nestrannými sudcami vzhľadom na to, že na postupe ich vymenovania sa zúčastnila Krajowa Rada Sądownictwa (Štátna súdna rada, Poľsko), pri ktorej vytvorení neboli dodržané ústavné normy a normy Dohovoru a Zmlúv. V rozsudku z 3. februára 2022 vo veci Advance Pharma Sp. z o. o. proti Poľsku (sťažnosť č. 1469/20) ESLP konštatoval porušenie článku 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „EDLP“), keďže porušenia práva, ku ktorým došlo v postupe vymenovania siedmich sudcov občianskoprávneho kolégia (Izba Cywilna) NS vrátane troch sudcov, ktorí prejednávali prípad spoločnosti, ktorá podala sťažnosť, boli také závažné, že došlo k porušeniu samotnej podstaty práva spoločnosti, ktorá podala sťažnosť, na „súd zriadený zákonom“ podľa článku 6 ods. 1 EDLP. Uviedol tiež, že senát občianskoprávneho kolégia (Izba Cywilna) NS, ktorý prípad prejednával, nie je „súdom zriadeným zákonom“.

Advance Pharma Sp. z o.o. v nadväznosti a s ohľadom na obsah vyššie uvedeného rozsudku ESLP podala na Sąd Najwyższy (Najvyšší súd) 2. mája 2022 návrh na obnovu konania, ktoré sa začalo na základe kasačného opravného prostriedku a skončilo sa právoplatným rozsudkom, ktorý Sąd Najwyższy (Najvyšší súd) vydal 25. marca 2019.

Hlavné tvrdenia účastníkov konania vo veci samej

Navrhovateľka v predmetnej veci nesúhlasí s názorom, že návrh na obnovu konania má byť zamietnutý, a okrem iného uvádza argument v podobe možného pozbavenia občanov a iných účastníkov konania záruky účinnej súdnej ochrany v dôsledku vylúčenia možnosti obnovy konania po vydaní rozsudku ESLP.

Stručné odôvodnenie predloženia prejudiciálnej otázky

- 1 Inštitút obnovy občianskoprávneho súdneho konania je osobitným nástrojom na zrušenie chybných súdnych rozhodnutí, ktorý predstavuje výnimku zo zásady právoplatnosti a ochrany nadobudnutých práv účastníkov občianskoprávneho súdneho konania, pričom zaručuje účastníkom možnosť zrušiť právoplatné súdne rozhodnutie. Výnimočnosť tohto inštitútu súvisí s účinkom, ktorý vyvoláva, t. j. s narušením nemennosti právoplatných súdnych rozhodnutí vydaných v občianskoprávnych veciach. Situácie, ktoré odôvodňujú obnovu konania, nastávajú vtedy, keď sa po nadobudnutí právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej objavia špecifické okolnosti, ktoré dokazujú, že toto súdne rozhodnutie porušuje zásady právneho štátu v dôsledku chyby, ku ktorej došlo v priebehu konania alebo v súdnom rozhodnutí, ktorým sa toto konanie skončilo.
- 2 Uplatnenie práva súdom je z dôvodov garancií právne upravené v najvyššej miere, čo znamená, že prípustné sú len procesné úkony výslovne stanovené zákonom. Pokiaľ ide o dodržanie procesného základu na uplatnenie mimoriadneho opravného prostriedku a následne aj základu na samotné rozhodnutie súdu, nie je tu priestor pre akúkoľvek voľnú úvahu (uznesenie siedmich sudcov NS z 30. novembra 2010, III CZP 16/10). Obnova občianskoprávneho konania je preto možná len v prípadoch stanovených zákonom. Prípustnosť návrhu na obnovu konania je v poľskom procesnom práve podmienená tým, že sa zakladá na niektorom z dôvodov taxatívne uvedených v zákone v rámci ich uzavretého zoznamu, a prípustnosť obnovy tým, že takýto dôvod skutočne nastal. Tento opravný prostriedok je stanovený pre prípady presne vymedzených závažných procesných pochybení.
- 3 Poľský občiansky súdny poriadok neuvádza vydanie rozsudku ESĽP vrátane rozsudku, ktorým sa konštatuje porušenie článku 6 ods. 1 EDĽP, ako právny základ na obnovu občianskoprávneho konania, ktoré sa skončilo vydaním právoplatného rozsudku. Dôvod na obnovu konania nemožno vyvodiť z právnych predpisov ich širokým výkladom ani odvodením na základe analógie. NS vo svojom uznesení z 30. novembra 2010, III CZP 16/10 uviedol, že právoplatný rozsudok ESĽP, v ktorom sa konštatuje porušenie práva na spravodlivý súdny proces zaručeného článkom 6 ods. 1 EDĽP, nepredstavuje v poľskom procesnom práve základ na obnovu občianskoprávneho konania.
- 4 Za normálnych okolností, ak zákonodarca nestanovil možnosť obnovy konania v nadväznosti na vydanie rozsudku ESĽP, neexistuje normatívny základ pre takúto obnovu, najmä ak sa účastník môže domáhať súdnej ochrany prostredníctvom iného právneho prostriedku. Využitie takýchto právnych prostriedkov pomáha zabezpečiť, že účastník sporu môže chrániť svoje oprávnené záujmy. Spravodlivý proces uvedený v článku 6 ods. 1 EDĽP preto musí zohľadňovať zásadu právnej istoty, z ktorej vyplýva právna sily rozhodnutej veci (*res iudicata*). Z tohto hľadiska nie je prípustné opätovne preskúmať a rozhodnúť o veci, o ktorej už bolo právoplatne rozhodnuté. Z tohto dôvodu štáty, ktorých právny poriadok neobsahuje možnosť obnovy konania na základe vydania

rozsudku ESLP, poskytujú iné právne prostriedky, alternatívne možnosti na dosiahnutie nápravy (*restitutio in integrum*).

- 5 Poľský právny poriadok stanovuje mechanizmus odškodnenia a strana, ktorej práva boli porušené v občianskoprávnom konaní, čo bolo následne konštatované v rozsudku ESLP, môže na základe rozsudku ESLP využiť tento mechanizmus a napríklad podať príslušnú žalobu o náhradu škody proti štátnej pokladnici (Skarb Państwa). V poľskom právnom poriadku boli zásady týkajúce sa možnosti uplatnenia zodpovednosti za škodu zároveň podrobne popísané v rozsudku Ústavného súdu (Trybunał Konstytucyjny) z 22. septembra 2015, vec SK 21/14, v ktorom bolo okrem iného stanovené, že rozsudok ESLP môže predstavovať prejudikát, ktorý otvára cestu k uplatneniu zodpovednosti za škodu na základe všeobecných zásad. Týmto spôsobom sa v poľskom práve dosahuje cieľ nemennosti rozhodnutej veci a istoty občianskoprávnych vzťahov medzi účastníkmi konania, pričom sa stranám zaručuje primeraná náprava.
- 6 Vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti neexistencia primeraných ustanovení umožňujúcich obnovu konania – ako sa možno domnievať – posilňuje úlohu súdov. Ich úlohou je poskytnúť poškodenej strane alternatívne prostriedky nápravy v prípade porušenia jej práv za predpokladu, že riadne formuluje príslušné nároky. V tejto súvislosti si však možno okrem iného predstaviť situáciu, v ktorej by v záujme zabezpečenia výkonu rozsudkov ESLP došlo k zmene praxe v členských štátoch Únie, ktorých právne poriadky neobsahujú právny základ obnovy občianskoprávneho konania v dôsledku vydania rozsudku ESLP, a to prostredníctvom zmeny výkladu právnych predpisov upravujúcich inštitút obnovy konania. Zdá sa, že týmto smerom sa uberá uvažovanie v *odporúčanií Výboru ministrov Rady Európy členským štátom č. R (2000) 2 o opätovnom preskúmaní alebo opätovnom začatí konania v niektorých veciach na vnútroštátnej úrovni v nadväznosti na rozsudky ESLP* (prijatom 19. januára 2000) a v správe vypracovanej v rámci Rady Európy: *Reopening of Domestic Judicial Proceedings Following the European Courts Judgements*, Štrasburg 2022, <https://www.coe.int/execution>). Na to by však podľa názoru vnútroštátneho súdu bolo potrebné vytvoriť základ (v podmienkach Únie napr. rozhodnutie SDEÚ), z ktorého by vnútroštátny súd mohol vyvodiť, že doterajšie ustanovenia vnútroštátneho procesného zákona sa majú vykladať tým spôsobom, že umožňujú obnovu občianskeho súdneho konania.
- 7 Podľa názoru vnútroštátneho súdu existuje pochybnosť o tom, či aj v dôsledku uplatnenia európskeho práva možno vyžadovať potrebu možnosti obnovy občianskoprávneho konania. SDEÚ teda načrtol takýto výkladový smer, pričom poukázal na povinnosť zaviesť mechanizmy, ktoré by umožnili spochybniť konečné vnútroštátne rozhodnutia porušujúce základné práva, čo môže naznačovať ďalší vývoj európskeho práva v tomto smere (rozsudok z 11. decembra 2007 vo veci C-161/06, Skoma-Lux s.r.o/Celné [ř]editelství Olomouc, body 71 až 73). SDEÚ však tiež v inom rozsudku uviedol, že právo Únie neukladá povinnosť zrušiť právoplatné rozsudky, ktoré sa ukážu byť

nezlučiteľné s právom Únie (rozsudok z 29. júla 2019 vo veci C-620/17, Hochtief Solutions AG Magyarországi Fióktelepe/Fővárosi Törvényszék, body 81 a 88).

- 8 Vnútroštátne procesné právne predpisy, ktoré stanovujú možnosť obnovy konania v nadväznosti na vydanie rozsudku ESĽP – ako sa často zdôrazňuje – sa môžu v praxi ukázať ako sporné do tej miery, že zoznam možných dôvodov obnovy konania musí zohľadňovať zásadu právnej istoty a skutočnosť, že k porušeniu normy dohovoru najčastejšie dochádza v dôsledku výkladu vnútroštátneho práva, ktorý spočíva v tom, že pochopenie ustanovení EDĽP zo strany vnútroštátneho súdu sa odchyli od ustálenej judikatúry ESĽP. Ustanovenie článku 6 ods. 1 EDĽP sa obmedzuje na stanovenie európskych noriem spravodlivého procesu a jeho úlohou nie je trvalo identifikovať konkrétne nezrovnalosti, ktoré by mohli predstavovať základ na obnovu konania.
- 9 Okrem toho cieľom návrhu na obnovu konania nie je zjednotiť judikatúru vnútroštátnych súdov. Zavedenie takéhoto právneho základu do občianskeho práva procesného členských štátov Únie by sa uberalo týmto smerom, čo by následne presahovalo právomoci ESĽP a mohlo by zasahovať okrem iného do kompetencií Súdneho dvora Európskej únie. Inými slovami, potreba obnovy občianskoprávneho konania v členských štátoch v nadväznosti na vydanie rozsudku ESĽP by viedla k situácii, v ktorej by skutočný význam rozsudkov ESĽP ďaleko presahoval jeho právomoc podľa Dohovoru.
- 10 Treba tiež poznamenať, že v praxi sa stáva, že primárnym zdrojom porušenia EDĽP je vnútroštátna zákonná úprava, ktorá nie je v súlade s EDĽP. Hoci ESĽP nemá právomoc preskúmať súlad vnútroštátnych zákonov s EDĽP, v praxi sa takéto preskúmanie vykonáva nepriamo. V takom prípade môže byť potrebné zmeniť a doplniť príslušný vnútroštátny predpis, aby sa zabezpečilo dodržiavanie normy dohovoru. Ak však vnútroštátny sudca správne uplatnil vnútroštátne ustanovenia, zdá sa, že v takejto situácii by nemalo byť nutné zaoberať sa otázkou obnovy konania. Návrh na obnovu konania neslúži totiž okrem iného aj na zosúladenie vnútroštátneho právneho poriadku s normami Dohovoru. ESĽP nerozhoduje o súlade určitých ustanovení vnútroštátneho práva s Dohovorom, ale skúma konanie štátu ako celku z hľadiska porušenia noriem Dohovoru (ľudských práv).
- 11 Ako sa možno domnievať, pri vytváraní zoznamu dôvodov obnovy konania podľa vnútroštátneho práva treba mať na pamäti vyššie uvedené okolnosti. Vo všeobecnosti sa teda zdá, že otázka obnovy občianskoprávneho konania v nadväznosti na vydanie rozsudku ESĽP je vnútorne spojená s vnútroštátnym právnym poriadkom a procesnými predpismi, ktoré môžu byť v jednotlivých členských štátoch vzhľadom na rôzne tradície a potreby jednotlivých štátov formované odlišne. Nemennosť súdnych rozhodnutí v občianskoprávných veciach, v ktorých sú účastníkmi aj iné strany ako sťažovateľ, ktorý sa na ESĽP obracia s návrhom na konštatovanie porušenia normy Dohovoru v právoplatne skončených konaniach pred vnútroštátnymi súdmi, pričom títo účastníci svoje právne postavenie zakladajú na dôvere v právoplatné súdne rozhodnutia, skôr

podporuje názor, že obnova konania nie je podstatnou súčasťou práva na účinnú súdnu ochranu. Účelom zásady nemennosti právoplatných rozsudkov v občianskoprávných veciach je totiž ochrana dôvery v platný právny poriadok členského štátu Únie a zabezpečenie ochrany nadobudnutých práv účastníkov konania. Subjekty, ktoré konajú v dôvere v právoplatné súdne rozhodnutie, totiž už mohli svoju právnu situáciu upraviť spôsobom, ktorý je nezlučiteľný s prípadným opätovným vydaním právoplatného rozhodnutia v nadväznosti na vydanie rozsudku ESĽP. Právoplatnosť zabezpečuje právne postavenie jednotlivca. Význam právoplatnosti súdneho rozhodnutia vydaného v občianskoprávnom konaní a jeho právnych účinkov uznáva vo svojej judikatúre aj ESĽP [pozri rozsudky z 28. októbra 1999 *Brumarescu proti Rumunsku* (sťažnosť č. 28342/95), § 50 a 62, z 10. apríla 2001, *Sablon proti Belgicku* (sťažnosť č. 36445/97), § 86, z 23. júla 2003, *Rjabich proti Rusku* (sťažnosť č. 52854/99), § 51, z 30. novembra 2010, *Urban proti Poľsku* (sťažnosť č. 2316/08), § 66]. Ako sa uvádza v právnej literatúre, Súdny dvor nabáda vykladať pojem práva na spravodlivý proces (uvedený v článku 6 ods. 1 Dohovoru) v spojení s preambulou EDĽP, podľa ktorej je podstatnou súčasťou spoločného dedičstva a tradície zmluvných štátov zásada právneho štátu. Z nej okrem iného vyplýva zásada právnej istoty, ktorá znemožňuje spochybňovanie právoplatného súdneho rozhodnutia, ktorým sa s konečnou platnosťou rozhodlo vo veci samej. Zásada právnej istoty tak presadzuje zohľadňovanie právoplatnosti a právnej sily rozhodnutej veci. S týmto názorom sa stotožňuje aj vnútroštátny súd.

- 12 Z týchto dôvodov podľa názoru vnútroštátneho súdu prostriedok nápravy spočívajúci v možnosti podania návrhu na obnovu konania, ktoré sa skončilo vydaním právoplatného rozsudku, v nadväznosti na vydanie rozsudku ESĽP, ktorým bolo konštatované porušenie noriem Dohovoru, nie je v občianskoprávných veciach podstatnou súčasťou práva na účinnú súdnu ochranu, najmä v prípade, keď právny poriadok členského štátu poskytuje na zabezpečenie súdnej ochrany práv účastníka konania, ktoré sa skončilo vydaním právoplatného rozsudku, iný prostriedok nápravy. Taký prostriedok, ako je obnova občianskoprávneho konania v nadväznosti na vydanie rozsudku ESĽP, je prípustný, ale jeho prípustnosť je vnútorne spojená s vnútroštátnym právnym poriadkom a procesnými pravidlami, ktoré môžu byť v jednotlivých členských štátoch Únie vzhľadom na odlišné tradície a potreby konkrétnych štátov formované odlišne. Na zabezpečenie práva účastníka konania na prístup k súdu, chápaného aj z hľadiska ústavných predpisov daného členského štátu Únie, vrátane – v prípade Poľska – z hľadiska článku 45 ods. 1 poľskej ústavy postačuje, keď sa vo vnútroštátnom právnom poriadku účastníkovi konania poskytnú právne prostriedky, ktoré umožňujú súdnu ochranu jeho práv inak ako prostredníctvom obnovy občianskoprávneho konania, ktoré skončilo vydaním právoplatného rozsudku.
- 13 Odpoveď na prejudiciálnu otázku je dôležitá na účely rozhodnutia vo veci, pretože odstráni neistotu, ako možno zabezpečiť účinnú súdnu ochranu v prípade, keď bol vydaný rozsudok ESĽP, ktorým sa konštatuje porušenie noriem Dohovoru

v občianskoprávnej veci, ktorá sa skončila vydaním právoplatného rozsudku súdu členského štátu Únie. Z tohto dôvodu je potrebné, aby Súdny dvor Európskej únie najprv rozhodol o prípustnosti obnovy takéhoto konania v takom prípade a aby určil, či je z hľadiska noriem Zmlúv prostriedok nápravy spočívajúci v možnosti podať návrh na obnovu konania, ktoré sa skončilo vydaním právoplatného rozsudku, v nadväznosti na vydanie rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorým bolo konštatované porušenie noriem Dohovoru, v občianskoprávnych veciach podstatnou súčasťou práva na účinnú súdnu ochranu v prípade, keď právny systém členského štátu poskytuje na účely ochrany práv účastníka konania, ktoré sa skončilo vydaním právoplatného rozsudku, iný právny prostriedok.

PRACOVNÝ DOKUMENT